

Învațăminte din Revoluția româna din 1989 pentru abordarea ‘operațiunii speciale’ rusești din Ucraina din 2022

Informațiile pot fi lacunare sau distorsionate în vâltoarea unor evenimente precum revoluții sau războaie. Cum analizele se raportează la informațiile accesibile, calitatea lor poate fi, pe cale de consecință, afectată (dincolo de erori de analiză în sine). Cu aceste rezerve, așa face câteva observații cu privire la situația din Ucraina și la modul de abordare.

1. Este evident că Rusia a trimis trupe dincolo de frontierele sale de stat cu Ucraina în **operațiuni de război**.
2. Este la fel de evident că **asaltul vizează o destabilizare largă** (cel puțin) a Ucrainei, nu doar o limitare la zonele locuite majoritar de ruși care doresc separarea de Ucraina (nu ca aceasta din urmă ar fi fost acceptabilă din perspectiva dreptului internațional, dar nu ar fi fost foarte diferită de abordarea din Crimeea din 2014).
3. Pe de altă parte, **asaltul avansează mai greu decât spera Putin**. E posibil ca acesta să fi fost indus în eroare și de ușurința cu care a preluat Crimeea și a dobândit un control de facto în zonele din est în 2014 unde avea, totuși, susținerea unei părți importante a populației locale.

Au contat, desigur, și:

- (a) tehnologizarea ulterioară accelerată a armatei ucrainiene,
- (b) experiența acumulată de aceasta în anii de conflict mai scăzut de atunci încolo,
- (c) faptul că între timp au fost elaborate niște planuri mult mai atente pentru astfel de situații atât de către Ucraina, cât și de către Occident, precum și
- (d) faptul că există, probabil, și unele forme de sprijin „subteran” pentru contracararea operațiunilor rusești din teren.

Este, deja, astfel, un cvasi-consens cu privire la faptul că Ucraina rezistă mai bine decât se anticipa, chiar dacă

perioada de pâna acum nu permite înca sa tragem concluzii cu totul tranșante pe subiect, având în vedere ca vorbim de o țara mai mare ca suprafața decât România și Polonia, luate împreuna, și cu o populație aproape cât cea a Spaniei.

Sper ca Ucraina sa reziste în continuare. Timpul și lucreaza rapid împotriva Rusiei. În orice caz, abordarea ucrainenilor, inclusiv la nivel de conducere, merita respect și apreciere.

4. De asemenea, **valurile succesive de sancțiuni economice** și multitudinea de vești proaste pentru Rusia din numeroase direcții (SUA, UE, Japonia, Turcia etc), **precum și presiunea mediatica și populara au deja, și ele, un efect puternic și în creștere.**

Chiar daca o buna parte din acestea au fost anticipate de Rusia, probabil ca s-a sperat ca va fi totul „sub control” pâna sa se avanseze cu toate valurile respective.

În plus, una este sa te pregatești sa primești sancțiuni și alta e sa le și încasezi efectiv la nivelul psihologic și economic al populației largi din Rusia, într-un context în care asaltul asupra Ucrainei însași nu mai e deloc vazut la fel de legitim intern ca în 2014.

5. Pe fundalul de mai sus, **apar din ce în ce mai multe fisuri și în sprijinul popular rusesc, dar și al unor oficiali ruși.**

6. **Plasarea de catre Putin a forțelor nucleare rusești în stare de alerta maxima** e un semn puternic ca toate cele de mai sus – cumulate - fac ca lucrurile sa mearga prost pentru Putin și situația sa se tensioneze „acasa”.

7. Aici, însa, **ajung la partea în care experiența gestionarii Revoluției române din 1989 ar împinge spre abordari ajustate** față de ce se vede pentru moment.

8. Cred, astfel, ca trebuie analizata varianta adaptarii strategiei în sensul de a se rezista tentației de a lansa **nediferențiat** cât mai multe lovituri catre Rusia și a împinge spre detronarea lui Putin și trecerea Rusiei în tabara democrației, mizându-se pe reglari de conturi interne.

9. Subliniez ca **nu ma refer**, desigur, la menajarea tocmai a agresorului în timp ce ucrainenii lupta pentru viața și viitorul lor. Dar pentru o eventuala înlaturare a lui Putin și oprirea cât mai rapida a conflictului, trebuie avut în vedere ca:

a. Mentalitatea de tip autocratic privilegiaza mai mult controlul decât banii.

b. Dupa mult timp de regim autoritar, populația larga/societatea civila ramâne cu un rol foarte important,

dar acesta nu trebuie supraapreciat politic, organizatoric și logistic într-o lupta pentru o schimbare de putere de profunzime;

c. Motivul principal pentru care Nicolae Ceaușescu a fost abandonat în România de cercuri de putere foarte largi în decembrie 1989 a fost acela ca Ceaușescu a ajuns sa fie vazut ca periclitând viitorul lor și al țării, impunându-le totodata prea multe constrângeri de zi cu zi **fața de alternativa**.

d. **Și mai important**, un motiv cheie pentru care Ion Iliescu a finalizat preluarea puterii dupa Revoluție (și nu, de exemplu, Ion Rațiu), a fost acela ca dreapta politica de atunci a presat cu totul nerealist pentru situația României de atunci și parțial nerezonabil spre o lustrație foarte extinsa. Adica, la fel, a periclitat viitorul mării majorități a elitelor de facto, tot cu implicarea unor constrângeri mari de zi cu zi, doar ca din alt unghi.

Aceasta în timp ce Iliescu a amnistiat infracțiunile ce atrageau pedepse de pâna la 3 ani (care acopereau și bataile pe motive politice și ar fi permis investigarea unor cazuri cu mult mai mulți martori), a taraganat toate procesele ramase (legate de morții Revoluției) și a pastrat în mare parte formatul de angajare și acces anterior etc.

Diferența respectiva de strategii (de la o extrema la alta) a și facut ca fractura elitelor de facto românești din 1989 (despre care am vorbit cu o alta ocazie) sa nu poata fi folosita cu adevarat în interesul general decât cu întârziere și gradual.

Putem, desigur, discuta dimensiunile morale diferite etc, dar nici la acel moment lucrurile nu erau de tipul alb-negru, iar atunci cand e vorba de interesul general, rezultatul concret trebuie, în orice caz, sa conteze mult în strategii.

10. **Or, trebuie înțeles bine** ca un factor major la baza deciziilor lui Putin din 2014 încoace este teama unui întreg sistem, nu doar a lui, de maturare de la putere. Desigur, ca și la noi în 1989, destui de acolo asimileaza asta cu o nenorocire pentru însași țara.

E adevarat ca o serie de inabilitați politice și economice ale Vestului din perioada anterioara lui Putin au facilitat asocierea degradingoladei rusești de atunci tocmai consecințelor dezorganizarii „sistemului”, chiar daca complexul cauzal a fost mult mai larg și legat în buna parte, de fapt, chiar de problemele sistemului respectiv.

În orice caz, virarea Ucrainei din 2014 spre Vest, „zgâlțâielile” repetate din Belarus din ultimii ani, fragilizarea Kazahstanului, tehnologizarea militara în creștere a Ucrainei, banii europeni contribuți acolo pentru sprijinirea democrației și a creșterii prosperității, recenta lansare în SUA și UE a accelerarii tranziției energetice cu mii de miliarde de dolari/euro, precum și lipsa unei aparente cai de mijloc etc. au alimentat teama ca daca se mai așteapta mult se va pierde controlul curând în Rusia și țara se va prabuși fara sa mai poata negocia cu adevarat.

Adica, ultimii 8 ani nu au reflectat strategia unei aripi rusești cu totul minoritare, ci mai degraba a unor segmente majoritare, iar abordarea nu a fost vazuta în intern ca un capriciu politic populist, ci ca o chestiune cu adevarat importanta pentru Rusia.

11. **Trebuie înțeles la fel de bine** ca tot (prea) mulți din cei cu putere reală în Rusia actuală au fost deja angrenați în pregătirea și implementarea conflictului actual din Ucraina.

Aceasta înseamnă că dacă nu se decide politic/legislativ altfel (**diferențiat**), morții și raniții din Ucraina, precum și infrastructura distrusă acolo (și chiar și propriile pierderi) expun Rusia (și pe aceștia) potențial pe termen lung.

Adică, trecerea Rubiconului reprezentat de zonele ocupate majoritar de ruși care erau deja sub control separatist a echivalat nu doar pentru Putin, dar potențial pentru mulți din elitele de facto rusești, cu arderea „corabiilor” pentru „întoarcere” (dintr-un alt episod din antichitate), dacă nu se oferă „corabii” sau barci suplimentare din alta parte.

12. Simt multă empatie, de exemplu, la nivel personal pentru încercările Ucrainei de construire și a unui caz de genocid și a altor presiuni juridice, dar trebuie analizat atent ce se poate întâmpla mai departe.

Cu caracter mai general, o abordare de genul celei actuale (**fără diferențieri** care să ofere o ieșire rezonabilă unor segmente **suficiente** din elita de facto rusească) poate aduce și un colaps al regimului actual rusesc, dar prezintă și riscul să ducă drept „în zid” o lume întreagă.

Diferența principală dintre Slobodan Miloșevici și cercul lui de susținători și Vladimir Putin și al său e, totuși, de peste 6000 de focoaie nucleare și o suprafață geografică de mai bine de 4 ori mai mare decât suprafața întregii Uniuni Europene.

13. Cu alte cuvinte, abandonarea lui Putin de către un număr **suficient** de segmente de elită este foarte importantă, dar pentru ca aceasta să aibă șanse rezonabile să se întâmple, este probabil necesar ca:

a. Un număr suficient de segmente din elitele *de facto* rusești să nu riște soarta juridică a lui Putin sau alte consecințe juridice semnificative după abandonarea sa (aceasta ar implica, de exemplu, clarificarea unui cerc restrâns și clar de responsabili și lipsa unei așteptări de tip retaliere juridică în rest);

b. Un număr suficient de segmente din elitele de facto rusești să nu riște excluderea/marginalizarea economică, politică și socială după (inclusiv prin calificarea ca trădători în intern) - aceasta ar implica, de exemplu, lipsa unei lustrații largi/sau a unei schimbări profunde bruște de putere etc;

c. Plata unor despăgubiri de război Ucrainei să fie eșalonată și să fie sprijinită parțial de Occident într-un mod împachetat rezonabil politic.

d. Potențial, Rusia să fie sprijinită în direcția unui „save-face”, inclusiv din punct de vedere economic și PR (chiar dacă tentația noastră este, desigur, de a face exact opusul). Nu trebuie ignorat nici faptul că, în prezent, cu aproximativ 50% din exporturi constând în hidrocarburi, accelerarea tranziției energetice climatice în Occident ridică riscuri majore pe termen mediu pentru Rusia **în lipsa implementării unei strategii economice suficiente alternative**. Abordarea recentă a Rusiei în domeniul energiei nu poate fi ruptă de acest context chiar dacă e foarte

frustranta pentru noi toți cei din UE.

14. Daca Putin nu este abandonat de cercurile cheie de putere rusești, includerea sau neincluderea lui în aranjamente similare ar fi probabil de analizat și prin prisma celor de mai sus.

Desigur, nu e deloc simplu practic (mai ales dupa cele întâmplate în ultimele saptamâni). Și nici pe departe la îndemâna emoțional.

De asemenea, nu se poate exclude nici un succes de proportii cu strategia asa cum se vede ea în prezent – adica rezultatul sa fie maxim, cu retragerea din Ucraina, debarcarea relativ curând a lui Putin, democratizarea larga a Rusiei și descurajarea pe termen lung a vreunei acțiuni similare din partea Chinei în Taiwan (descurajarea repectiva fiind, cred, o miza majora a abordarii SUA cu privire la Ucraina).

Din învațamintele Revoluției române, cred, totuși, ca nu trebuie ignorate:

- (a) nici motivațiile reale principale ale actorilor și rezonanța lor în cercurile de putere,
- (b) nici tipurile de decizii care se pot naște în mintea unor oameni cu spatele la zid (sau care se cred cu spatele la zid), și
- (c) nici mecanismele naturale de dinamica instituționala, de grup și psihologica în sisteme autocratice și autoritare.

Aceasta cu atât mai mult în privința unei țari cu posibilitați militare nucleare vaste și cu segmente largi de elite potențial puternic expuse în caz de schimbare majora de putere.

Pâna la urma, Iliescu a fost asistat în 1989 de „maeștri” în materie și ar fi util de folosit tacticile respective și invers, în beneficiul general.

O strategie care sa ofere cât mai multe opțiuni de închidere rezonabila a conflictului pare, astfel, atât mai prudenta, cât si cu șanse mai mari de maximizare a rezultatelor cu adevarat fezabile.

O strategie de tipul totul sau nimic poate sa aduca totul, dar nici alternativa nu trebuie exclusa.
